

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

17. února 2009 *

Ve věci C-465/07,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článků 68 ES a 234 ES, podaná rozhodnutím Raad van State (Nizozemsko) ze dne 12. října 2007, došlým Soudnímu dvoru dne 17. října 2007, v řízení

Meki Elgafaji,

Noor Elgafaji

proti

Staatssecretaris van Justitie,

* Jednací jazyk: nizozemština.

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts a M. Ilešič, předsedové senátů, G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lohmus a L. Bay Larsen (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 8. července 2008,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za M. a N. Elgafaji A. Hekmanem, advocaat,

- za nizozemskou vládu C. Wissels a C. ten Dam, jako zmocněnkyněmi,

- za belgickou vládu C. Pochet a L. Van den Broeck, jako zmocněnkyněmi,
- za řeckou vládu M. Michelogiannaki, T. Papadopoulou a G. Papagianni, jako zmocněnkyněmi,
- za francouzskou vládu M. J-C. Niolletem, jako zmocněncem,
- za italskou vládu R. Adamem, jako zmocněncem, ve spolupráci s P. Gentilim, avvocato dello Stato,
- za finskou vládu J. Heliskoskim, jako zmocněncem,
- za švédskou vládu S. Johannesson a C. Meyer-Seitz, jako zmocněnkyněmi,
- za vládu Spojeného království V. Jackson, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s S. Wordsworthem, barrister,

- za Komisi Evropských společenství M. Condou-Durande a R. Troostersem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 9. září 2008,

vydává tento

Rozsudek

- ¹ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 15 písm. c) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96, dále jen „směrnice“), ve spojení s čl. 2 písm. e) téže směrnice.
- ² Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Meki a Noor Elgafaji (dále jen „manželé Elgafaji“), oběma irácké státní příslušnosti, a Staatssecretaris van Justitie ve věci zamítnutí jejich žádosti o povolení přechodného pobytu v Nizozemsku.

Právní rámec

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- ³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě (dále jen „EÚLP“), ve svém článku 3, nadepsaném „Zákaz mučení“, stanoví:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

Právní úprava Společenství

- ⁴ Podle prvního bodu odůvodnění směrnice:

„Společná azylová politika včetně společného evropského azylového systému je nedílnou součástí cíle Evropské unie spočívajícího v postupném vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva otevřeného těm, kteří donuceni okolnostmi oprávněně hledají ochranu ve Společenství.“

5 Šestý bod odůvodnění směrnice uvádí:

„Hlavním cílem této směrnice je na jedné straně zajistit, aby členské státy používaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a na druhé straně zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných těmto osobám ve všech členských státech.“

6 Desátý bod odůvodnění směrnice uvádí:

„Tato směrnice ctí základní práva a dodržuje zásady uznané zejména Listinou základních práv Evropské unie [vyhlášenou v Nice dne 7. prosince 2000 (Úř. věst. C 364, s. 1)]. Tato směrnice zejména usiluje o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl u žadatelů o azyl a jejich rodinných příslušníků, kteří je doprovázejí.“

7 Dvacátý čtvrtý až dvacátý šestý bod odůvodnění směrnice znějí takto:

„24) Je nezbytné stanovit také minimální normy pro definici a obsah statusu podpůrné ochrany. Podpůrná ochrana by měla být doplňkovou a dodatečnou k ochraně uprchlíků zakotvené v Ženevské úmluvě [o postavení uprchlíků, podepsané dne 28. července 1951.]

- 25) Je nezbytné zavést kritéria, na jejichž základě mají být žadatelé o mezinárodní ochranu uznáváni za osoby, které mají nárok na podpůrnou ochranu. Tato kritéria by měla být definována na základě mezinárodních závazků vyplývajících z právních aktů v oblasti lidských práv a stávající praxe v členských státech.
- 26) Nebezpečí, kterým je všeobecně vystaveno obyvatelstvo jednotlivých zemí nebo jeho část, sama o sobě [zpravidla] nepředstavují konkrétní ohrožení, které by mohlo být hodnoceno jako vážná újma.“

8 Článek 1 směrnice stanoví:

„Účelem této směrnice je stanovit minimální normy, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a obsah poskytnuté ochrany.“

9 Podle čl. 2 písm. c), e) a g) směrnice se rozumí:

„[...]

- c) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země [...]

[...]

- e) „osobou, která má nárok na podpůrnou ochranu“ státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, která nesplňuje podmínky pro uznání za uprchlíka, ale u které existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se vrátila do země svého původu, nebo v případě osoby bez státní příslušnosti do země svého dosavadního pobytu, byla by vystavena reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu uvedenou v článku 15 [...], přičemž tato osoba nemůže nebo vzhledem ke shora uvedené hrozbě nechce přijmout ochranu dotyčné země;

[...]

- g) „žádostí o mezinárodní ochranu“ žádost o ochranu členským státem podaná státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti, u níž lze předpokládat, že žadatel usiluje o získání postavení uprchlíka nebo statusu podpůrné ochrany, a ve které nežádá výslovně o jinou formu ochrany, jež nespadá do oblasti působnosti této směrnice a o níž lze požádat samostatně [...]

¹⁰ Podle čl. 4 odst. 1, 3 a 4 směrnice, který je uveden v kapitole II, nadepsané „Posuzování žádostí o mezinárodní ochranu“:

- členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu;

- posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a je při něm zohledněno vícero skutečností týkajících se země původu v době rozhodování o žádosti a osobní situace žadatele;
- skutečnost, že žadatel již utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že způsobení újmy se již nebude opakovat.

11 Článek 8 odst. 1 uvedený v kapitole II stanoví:

„V rámci posuzování žádosti o mezinárodní ochranu mohou členské státy dospět k závěru, že určitý žadatel nepotřebuje mezinárodní ochranu, pokud se v části země původu nevyskytují žádné případy odůvodněných obav z pronásledování ani reálné nebezpečí způsobení vážné újmy a lze rozumně očekávat, že žadatel bude [může] v dotyčné části země pobývat.“

12 Článek 15 směrnice, uvedený v hlavě V, nadepsané „Podmínky pro získání nároku na podpůrnou ochranu“, pod nadpisem „Vážná újma“, stanoví:

„Vážnou újmou se rozumí:

a) uložení nebo vykonání trestu smrti nebo

b) mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu nebo

c) vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.“

¹³ Článek 18 směrnice stanoví, že členské státy přiznají status podpůrné ochrany státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti splňujícím podmínky pro získání podpůrné ochrany podle kapitol II a V této směrnice.

Vnitrostátní právní úprava

¹⁴ Článek 29 odst. 1 písm. b) a d) cizineckého zákona (Vreemdelingenwet z roku 2000, dále jen „Vw 2000“) stanoví:

„Povolení přechodného pobytu podle článku 28 může být uděleno cizinci:

[...]

- b) který prokáže, že existují závažné důvody domnívat se, že v případě vyhoštění existuje reálná hrozba, že bude mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu;

[...]

- d) pro kterého by podle názoru ministra návrat do země původu, vzhledem k celkové situaci, která tam panuje, představoval obzvláštní útrapy.“

15 Cizinecký oběžník z roku 2000 (Vreemdelingencirculaire 2000) ve znění platném k 20. prosinci 2006 ve svém bodu C 1/4.3.1 stanoví:

„Článek 29 odst. 1 písm. b) [Vw 2000] umožňuje udělit povolení k pobytu cizinci, který dostatečně prokáže, že z opodstatněných důvodů se lze domnívat, že by v případě vyhoštění čelil reálné hrozbě mučení, nelidského či ponižujícího zacházení či trestu.

Toto ustanovení vychází z článku 3 [EÚLP]. Vydání osoby do státu, kde jí hrozí reálné nebezpečí („real risk“), že bude podrobena takovému zacházení, představuje porušení uvedeného článku. Pokud taková reálná hrozba byla či je prokázána, přechodné povolení k pobytu (azyl) se v zásadě udělí.

[...]“

- ¹⁶ Do cizinecké vyhlášky z roku 2000 (Vreemdelingenbesluit 2000) byl s účinností od 25. dubna 2008 vložen nový článek 3.105 d za účelem provedení čl. 15 písm. c) směrnice.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- ¹⁷ Dne 13. prosince 2006 podali manželé Elgafaji žádost o povolení přechodného pobytu v Nizozemsku spolu s náležitostmi, které měly prokázat reálné nebezpečí, kterému by byli vystaveni v případě vyhoštění do země svého původu, v daném případě do Iráku. Na podporu svých argumentů se dovolávali zejména skutečností týkajících se jejich osobní situace.
- ¹⁸ Uváděli zejména, že M. Elgafaji, muslim šíitského vyznání, pracoval od srpna roku 2004 do září roku 2006 ve službách britského podniku zajišťujícího převoz osob z letiště do tzv. „zelené“ zóny. Poukazují na to, že strýc M. Elgafajiho, zaměstnaný u stejného podniku, byl zabit milicemi, a v jeho úmrtním listu je uvedeno, že ke smrti došlo v důsledku teroristického útoku. Krátce nato byl na dveře domu, který M. Elgafaji sdílel se svou muslimskou manželkou sunnitského vyznání N. Elgafaji, zavěšen dopis obsahující výhrůžku „smrt kolaborantům“.

- 19 Rozhodnutími ze dne 20. prosince 2006 odmítl Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (ministr pro imigraci a integraci, dále jen „ministr“), příslušný až do 22. února 2007, kdy byl záležitostmi imigrace pověřen Staatssecretaris van Justitie, udělit manželům Elgafaji povolení k přechodnému pobytu. Měl zejména za to, že manželé Elgafaji dostatečně neprokázali okolnosti, kterých se dovolávali, a tudíž neprokázali reálnou hrozbu vážného a individuálního ohrožení, kterému byli údajně vystavení ve své zemi původu. Z toho dovodil, že jejich situace nespadá do působnosti čl. 29 odst. 1 písm. b) Vw 2000.
- 20 Podle ministra je důkazní břemeno totožné pro ochranu udělenou podle čl. 15 písm. b) směrnice a pro ochranu poskytovanou na základě písmene c) téhož článku. Tato dvě ustanovení, podobně jako čl. 29 odst. 1 písm. b) Vw 2000, žadatelům ukládají, aby dostatečně prokázali svou skutečnou osobní situaci, pokud jde o vážné a individuální ohrožení, kterému by byli vystaveni, pokud by se museli vrátit do země původu. Jelikož manželé Elgafaji takový důkaz podle čl. 29 odst. 1 písm. b) Vw 2007 nepředložili, nemohou se úspěšně opírat o čl. 15 písm. c) směrnice.
- 21 V návaznosti na zamítnutí jejich žádostí o povolení přechodného pobytu podali manželé Elgafaji žaloby k Rechtbank te 's-Gravenhage, kterým tento soud vyhověl.
- 22 Uvedený soud měl zejména za to, že čl. 15 písm. c) směrnice, který bere v úvahu existenci ozbrojeného konfliktu v zemi původu žadatele o ochranu, nepožaduje tu vysokou míru individualizace hrozby, kterou požaduje písmeno b) téhož článku a čl. 29 odst. 1 písm. b) Vw 2000. Důkaz existence vážného a individuálního ohrožení, který spočívá na osobách usilujících o ochranu, tak může být předložen snadněji v rámci čl. 15 písm. c) směrnice nežli v rámci písmena b) téhož článku.

- 23 V důsledku toho Rechtbank te 's-Gravenhage zrušil rozhodnutí ze dne 20. prosince, kterými se zamítá povolení přechodného pobytu manželům Elgafaji, jelikož důkazní břemeno v rámci čl. 15 písm. c) směrnice bylo postaveno na roveň důkaznímu břemenu požadovanému pro použití písmena b) téhož článku, tak jak bylo toto ustanovení převzato do čl. 29 odst. 1 písm. b) Vw 2000.
- 24 Podle uvedeného soudu byl ministr povinen zkoumat, zda neexistovaly důvody k vydání povolení k přechodnému pobytu manželům Elgafaji na základě čl. 29 odst. 1 písm. d) Vw 2000 z důvodu existence vážné újmy ve smyslu čl. 15 písm. c) směrnice.
- 25 Raad van State měl při rozhodování o odvolání za to, že příslušná ustanovení směrnice činí výkladové potíže. Konstatoval krom toho, že ke dni 20. prosince 2006, tedy datu, kdy byla přijata napadená rozhodnutí ministra, nebyl čl. 15 písm. c) směrnice do nizozemského práva proveden.
- 26 Za těchto podmínek se Raad van State rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Musí být čl. 15 písm. c) směrnice [...] vykládán v tom smyslu, že toto ustanovení poskytuje ochranu pouze v situaci, na kterou se vztahuje také článek 3 [EÚLP] tak, jak je vykládán judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, nebo v tom smyslu, že prvně uvedené ustanovení poskytuje vzhledem k článku 3 [EÚLP] doplňkovou nebo jinou ochranu?

- 2) V případě, že čl. 15 písm. c) směrnice poskytuje vzhledem k článku 3 [EÚLP] doplňkovou nebo jinou ochranu, jaká jsou v takovém případě kritéria sloužící k určení, zda je osoba, která tvrdí, že může žádat o podpůrnou ochranu, vystavena reálnému nebezpečí vážného a individuálního ohrožení v důsledku takového svévolného násilí, na které se vztahuje čl. 15 písm. c) ve spojení s čl. 2 písm. e) směrnice?“

K předběžným otázkám

²⁷ Úvodem je třeba konstatovat, že předkládající soud si přeje, aby mu byla objasněna ochrana zaručená čl. 15 písm. c) směrnice vzhledem k ochraně zajišťované článkem 3 EÚLP, jak je vykládána Evropským soudem pro lidská práva v jeho judikatuře (viz zejména ESLP, rozsudek NA. v. Spojené království ze dne 17. července 2008, dosud nezveřejněný ve *Sbírce rozsudků a rozhodnutí*, body 115 až 117, jakož i uvedená judikatura).

²⁸ V tomto ohledu je třeba uvést, že ačkoliv je základní právo zaručené článkem 3 EÚLP součástí základních zásad práva Společenství, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, a ačkoliv judikatura Evropského soudu pro lidská práva je brána v úvahu pro výklad dosahu takového práva v právním řádu Společenství, je to však čl. 15 písm. b) směrnice, který věcně odpovídá uvedenému článku 3. Naopak čl. 15 písm. c) směrnice je ustanovením, jehož obsah se od obsahu článku 3 EÚLP liší, a jehož výklad tak musí být prováděn autonomně, při dodržení základních práv zaručených EÚLP.

- 29 Předložené otázky, které je třeba zkoumat společně, se tak týkají výkladu čl. 15 písm. c) ve spojení s jejím čl. 2 písm. e).
- 30 Vzhledem k úvodním poznámkám a s přihlédnutím k okolnostem věci v původním řízení je podstatou otázek předkládajícího soudu, zda má být čl. 15 písm. c) směrnice, ve spojení s jejím čl. 2 písm. e), vykládán v tom smyslu, že existence vážného a individuálního ohrožení života nebo nedotknutelnosti žadatele o podpůrnou ochranu je podřízena podmínce, že žadatel o podpůrnou ochranu předloží důkazy, že v ohrožení je konkrétně on sám, z důvodu skutečností, které jsou příznačné pro jeho situaci. V případě záporné odpovědi chce uvedený soud vědět, podle jakých kritérií může být existence takového ohrožení považována za prokázanou.
- 31 Za účelem odpovědi na tyto otázky je třeba komparativně zkoumat tři typy „vážné újmy“ definované v článku 15 směrnice, které představují podmínky, jež musí být splněny k tomu, aby určitá osoba mohla být považována za osobu, která může mít nárok na podpůrnou ochranu, když podle čl. 2 písm. e) této směrnice existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se žadatel vrátil do země svého původu, bude čelit „reálné hrozbě, že utrpí [takovou] újmu“.
- 32 V tomto ohledu musí být uvedeno, že se pojmy „uložení trestu smrti“ a „vykonání trestu smrti“, jakož i „mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli“, použité v čl. 15 písm. a) a b), vztahují na situace, ve kterých je žadatel o podpůrnou ochranu vystaven specificky nebezpečí újmy určitého druhu.

33 Naopak újma definovaná v čl. 15 odst. c) směrnice jako újma spočívající ve „vážném a individuálním ohrožení života nebo nedotknutelnosti“ žadatele se týká obecnějšího nebezpečí újmy.

34 Obecněji se totiž spíše jedná „[...] o ohrožení života nebo nedotknutelnosti“ civilisty nežli o konkrétní násilí. Krom toho takové ohrožení je vlastní celkové situaci „vnitrostátního nebo mezinárodního ozbrojeného konfliktu“. Konečně je dotčené násilí vedoucí k uvedenému ohrožení kvalifikováno jako „svévolné“, což je pojem, který předpokládá, že se takové násilí může rozšířit na osoby bez ohledu na jejich osobní situaci.

35 V takovém kontextu musí být pojem „individuální“ chápán tak, že zahrnuje újmy směřované proti civilistům bez ohledu na jejich totožnost, pokud míra svévolného násilí, kterou se vyznačuje probíhající ozbrojený konflikt, posuzovaná příslušnými vnitrostátními orgány rozhodujícími o žádosti o podpůrnou ochranu nebo soudy členského státu, kterým bylo předloženo rozhodnutí o zamítnutí takové žádosti, dosáhne natolik vysoké úrovně, že existují závažné důvody domnívat se, že by civilista byl v případě vrácení do dotyčné země nebo případně regionu vystaven – z pouhého důvodu své přítomnosti na území této země nebo regionu – reálnému nebezpečí vážného ohrožení, které je uvedeno v čl. 15 písm. c) směrnice.

36 Tento výklad, který může zajistit řádnou působnost čl. 15 písm. c) směrnice, není vyvrácen zněním dvacátého šestého bodu odůvodnění směrnice, podle kterého „[n]ebezpečí, kterým je všeobecně vystaveno obyvatelstvo jednotlivých zemí nebo jeho část, sama o sobě [zpravidla] nepředstavují konkrétní ohrožení, které by mohlo být hodnoceno jako vážná újma“.

37 Jakkoli totiž tento bod odůvodnění znamená, že pouhé objektivní konstatování nebezpečí spojeného se všeobecnou situací v dané zemi v zásadě nepostačuje k prokázání toho, že jsou splněny v případě konkrétní osoby podmínky uvedené v čl. 15 písm. c) směrnice, jeho znění nicméně připouští – použitím výrazu „zpravidla“ – existenci výjimečné situace, která by se vyznačovala natolik vysokou mírou nebezpečí, že by existovaly závažné a prokázané důvody domnívat se, že by tato osoba byla dotčenému nebezpečí vystavena individuálně.

38 Výjimečná povaha takové situace je rovněž posílena skutečností, že dotyčná ochrana je subsidiární, a systematikou článku 15 směrnice, kdy újmy definované v písmenech a) a b) tohoto článku předpokládají zřetelnou míru individualizace. Ačkoliv je jistě pravda, že kolektivní skutečnosti hrají pro použití čl. 15 písm. c) směrnice významnou roli v tom smyslu, že dotyčná osoba přísluší, jako ostatní osoby, do okruhu možných obětí svévolného násilí v případě vnitrostátního nebo mezinárodního ozbrojeného konfliktu, nic to nemění na skutečnosti, že toto ustanovení musí být vykládáno systematicky, vzhledem ke dvěma ostatním situacím obsaženým v uvedeném článku 15 směrnice, a musí tak být vykládáno v úzké souvislosti s takovou individualizací.

39 V tomto ohledu je třeba uvést, že čím více je žadatel případně schopen prokázat, že je specificky dotčen z důvodu skutečností vlastních jeho osobní situaci, tím nižší míra svévolného násilí bude požadována pro to, aby mohl mít nárok na podpůrnou ochranu.

40 Krom toho je třeba dodat, že při individuálním posuzování žádosti o podpůrnou ochranu stanoveném v čl. 4 odst. 3 směrnice je možné vzít v úvahu zejména:

- územní rozsah situace svévolného násilí, jakož i skutečné místo pobytu žadatele v případě jeho vrácení do dotyčné země, jak vyplývá z čl. 8 odst. 1 směrnice, a

- případnou existenci takových známek reálného nebezpečí, jaké jsou uvedeny v čl. 4 odst. 4 směrnice, v jejichž případě může být požadavek svévolného násilí pro vznik nároku na podpůrnou ochranu nižší.

41 Konečně je třeba ve věci v původním řízení uvést, že pokud byl čl. 15 písm. c) směrnice do vnitrostátního právního řádu výslovně proveden teprve poté, kdy vznikl skutkový základ sporu, o kterém rozhoduje předkládající soud, přísluší tomuto soudu, aby usiloval o výklad vnitrostátního práva, konkrétně čl. 29 odst. 1 písm. b) a d) Vw 2000, který bude v souladu s touto směrnicí.

42 Podle ustálené judikatury totiž v rámci uplatňování vnitrostátního práva, ať již se jedná o ustanovení přijatá před nebo po přijetí směrnice, je vnitrostátní soud, který má podat jejich výklad, povinen tak učinit v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu směrnice, aby dosáhl výsledku, který tato směrnice sleduje, a aby tak dosáhl souladu s čl. 249 třetím pododstavcem ES (viz zejména rozsudky ze dne 13. listopadu 1990, *Marleasing*, C-106/89, Recueil, s. I-4135, bod 8, a ze dne 24. června 2008, *Commune de Mesquer*, C-188/07, Sb. rozh. s. I-4501, bod 84).

43 S ohledem na výše uvedené úvahy je důvodné odpovědět na předložené otázky tak, že čl. 15 písm. c) směrnice ve spojení s čl. 2 písm. e) téže směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že:

- existence vážného a individuálního ohrožení života nebo nedotknutelnosti žadatele o podpůrnou ochranu není podřízena podmínce, že žadatel předloží důkazy, že v ohrožení je konkrétně on sám, z důvodu skutečností, které jsou příznačné pro jeho osobní situaci;

- existence takového ohrožení může být výjimečně považována za prokázanou, pokud míra svévolného násilí, kterou se vyznačuje probíhající ozbrojený konflikt, posuzovaná příslušnými vnitrostátními orgány rozhodujícími o žádosti o podpůrnou ochranu nebo soudy členského státu, kterým bylo předloženo rozhodnutí o zamítnutí takové žádosti, dosáhne natolik vysoké úrovně, že existují závažné důvody domnívat se, že by civilista byl v případě vrácení do dotyčné země nebo případně regionu vystaven – z pouhého důvodu své přítomnosti na území této země nebo regionu – reálnému nebezpečí uvedeného ohrožení.

⁴⁴ Konečně je třeba dodat, že výklad čl. 15 písm. c) směrnice, ve spojení s jejím čl. 2 písm. e), vyplývající z výše uvedených bodů je plně slučitelný s EÚLP, včetně judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se článku 3 EÚLP (viz zejména výše uvedený rozsudek NA v. Spojené království, body 115 až 117, jakož i citovaná judikatura).

K nákladům řízení

⁴⁵ Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 15 písm. c) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, ve spojení s čl. 2 písm. e) téže směrnice, musí být vykládán v tom smyslu, že:

- existence vážného a individuálního ohrožení života nebo nedotknutelnosti žadatele o podpůrnou ochranu není podřízena podmínce, že žadatel předloží důkazy, že v ohrožení je konkrétně on sám, z důvodu skutečností, které jsou příznačné pro jeho osobní situaci;
- existence takového ohrožení může být výjimečně považována za prokázanou, pokud míra svévolného násilí, kterou se vyznačuje probíhající ozbrojený konflikt, posuzovaná příslušnými vnitrostátními orgány rozhodujícími o žádosti o podpůrnou ochranu nebo soudy členského státu, kterým bylo předloženo rozhodnutí o zamítnutí takové žádosti, dosáhne natolik vysoké úrovně, že existují závažné důvody domnívat se, že by civilista byl v případě vrácení do dotyčné země nebo případně regionu vystaven – z pouhého důvodu své přítomnosti na území této země nebo regionu – reálnému nebezpečí uvedeného ohrožení.

Podpisy.